

CRKVA U ŽIVOTU I DJELIMA SVETE TEREZIJE

Dr. Vicko KAPITANOVIĆ

U društvu i u prostoru u kojem živimo riječ Crkva, htjeli mi to ili ne, poprimila je sociološko-politički prizvuk. Taj se prizvuk osjeća kada se o Crkvi govori u sredstvima društvenog priopćavanja: na radiju, televiziji i u novinama. Takav pogled na Crkvu prihvatila je velika većina ljudi, koji Crkvu dovoljno ne poznaju iz bližega. Katkada, možda, takve poglede izražavaju čak i sami katolici. Za veliki dio ljudi s kojima živimo i među kojima se krećemo Crkva je svjetska i čvrsto organizirana zajednica sjedinjena vjerom u Krista i bogoštovljem prema sociološkim načelima. Katkad se i crkveni ljudi nađu u napasti da tako shvate Crkvu. U životu se, naime, često događa da se kroz izvjesno vrijeme opiremo nekim pojmovima ili sudovima da bismo ih na koncu nesvjesno prihvatili kao nešto uobičajeno.

Dobro je zbog toga da prigodom 400-te obljetnice smrti Velike sv. Terezije pogledamo na Terezijino shvaćanje i na njezino proživljavanje Crkve, pokušavajući na njezinu primjeru vidjeti koliko možemo biti privezani sociološkim načinom mišljenja čak i o pojedinim otajstvima vjere, kao što je sakrament Crkve. Dobro je da pokušamo uočiti sociološku uvjetovanost svoga mišljenja i promatranja u odnosu na trajne vrijednosti. Zbog toga je i ova rasprava više postavljanje pitanja velikoj mističarki da nam otkrije svoj put urastanja u Crkvu, mistično Kristovo tijelo, nego temeljiti prikaz njezine ekleziološke nauke ili njezinih vrlina.

Upozoravam da ne namjeravam ulaziti u potpunu analizu Terezijine nauke o Crkvi, jer se ona može naći kod stranih, napose karmelićanskih autora¹. Pristup Terezijinu djelu pomalo je osoban. Želio bih samo na temelju nekih analiza izložiti, koliko je moguće, njezin nauk kako bi on bio što pristupačniji i korisniji članovima Crkve u današnjem vremenu. Zadatak bez sumnje težak, kao što je prošlost teško pretočiva u sadašnjost.

1 Usp. T. DE LA CRUZ [ALVAREZ], *Santa Teresa de Avila hija de la Iglesia*, Ephemerides Carmeliticæ, 17/1966, 305–367. Skraćeni tekst objavljen je u talijanskom prijevodu pod naslovom *Sono figlia della Chiesa* u knjizi „Teresa di Gesù”, Roma 1982, 214–272; V. DELLO SPIRITO SANTO, *Sono figlia della Chiesa*, u „Santa Teresa guida all'amicizia con Dio” [Estratto dalla *Rivista di vita spirituale*, 17/1963 – 18/1964]. Obj. rasprave posudio mi je za rad prof. Zdenko Križić, kojemu i ovdje zahvaljujem na usluzi.

1. SHVAĆANJE CRKVE U TEREZIJINO DOBA

Svaki je čovjek dijete svoga vremena i dio društva u kojem živi. Uz vlastite probleme, tegobe i muke svatko nosi veći ili manji dio zajedničkih problema, tegoba i muka na putu za svojim vođom čovjekom Kristom Isusom, koji si čovječanstvo utire kroz povijest spasenja. Tim putem morala je poći i Terezija, uprćena shvaćanjima i predodžbama svoga vremena i ojađena „velikim zlima” Crkve². A zlo je zahvatilo Crkvu, u to doba, od glave do pete. Rimski su se biskupi vladali poput svjetovnih knezova. Protestantizam je otcijepio od Crkve dvije trećine evropskog kršćanstva. Vjerski su ratovi počeli pustošiti katoličke i protestantske pokrajine. Crkve, oltari, svetohraništa, kipovi i slike oskvrnjivani su i završavali u plamenu požara. Pučka je pobožnost bila često previše povezana uz materijalne oblike, a često i uz praznovjerje. Teolozi su se, doduše, u to vrijeme počeli više zanimati za Crkvu, ali je njihova prvotna briga bila dokazati protestantima božansko porijeklo rimske Crkve i opravdati njezino hijerarhijsko i monarhijsko obilježje. Malo-pomalo sistematizirale su se u apologetici „oznake prave Crkve”. Usporedo s naglašavanjem vidljive i hijerarhijske strane Crkve pojavljivali su se u Crkvi i pokreti koji su više naglašavali unutarnju stranu i klanjanje Bogu u Duhu i istini. Uz spiritualizam Lefèvrea d'Étaplesa i Erazma Rotterdamskog, za kojima se poveo niz pristaša, nauku o Crkvi i o njezinoj ulozi u okviru Božjeg spasiteljskog plana posebno razvijaju veliki mistici i osnivači redova: Ignacije Lojolski, osnivač Družbe Isusove; Angela Merici, osnivačica uršulinki; Terezija i Ivan od Križa³.

2. TEREZIJIN OSNOVNI POJAM CRKVE

Terezijino otkrivanje značenja i uloge Crkve odvijalo se na dva kolosijeka. Prvi i osnovni pojam o Crkvi stekla je poput drugih svojih suvremenika čitanjem ili razgovorom s drugima. No pravo otkriće Crkve Terezija je doživjela na mističan način.

Osnovni joj je pojam o Crkvi djelomično preuzet od starijih crkvenih pisaca, a djelomično je izgrađen na sociološkoj strukturi svoga vremena. Vrijedno je svakako upozoriti na taj osnovni pojam da bi se moglo vidjeti kako je ona upravo preko njega dosegla do mističnog doživljaja Crkve. Poznato je da je Crkva kroz povijest označavana čitavim nizom slika uzetih iz različitih područja života. Bilo bi ih previše nabrajati, pa upozoravam samo na one koje su posebno poznate. To su: hram, vinograd, mistično tijelo i zaručnica. Terezija ne upotrebljava nijedan od tih spomenutih karakterističnih simbola Crkve. Kod nje nalazimo druge dvije slike. One

2 T. AVILSKA, *Put k savršenosti* [(preveo R. Kožljan), Zagreb 1982], pogl. 3, br. 1. Terezijina djela navodim uobičajenim načinom prema poglavljima i brojevima, da bi se mogli snaći i oni koji posjeduju ranija izdanja u prijevodu Frana Biničkog. U navođenju teksta *Putu* služim se novijim Kožljanovim prijevodom. Ostala djela navodim prema prijevodu F. Biničkog, *Djela sv. Terezije od Isusa*, Zagreb 1933.

3 Usp. J. LECLER, [*Le sens de l'Eglise*] *au temps de la réforme et de la contre-réforme*, Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique doctrine et histoire IV, Paris 1960, 414 – 426.

obje potpuno odgovaraju vremenu i Terezijinoj zabrinutosti s kojom je slijedila onodobne borbe i kušnje kojima je Crkva bila izložena.

Terezija uspoređuje Crkvu s ladom na olujnom moru⁴ i s opsjednutom tvrđavom⁵. Prva je slika potpuno uobičajena i nalazimo je po prvi put kod Hipolita Rimskog († 235) u njegovu djelu *De antichristo*.

„More je svijet – piše Hipolit – na kojemu je Crkva poput lađe na moru nošena valovima, ali ipak ne doživljava brodolom, jer ima vještog ladara Krista. U sredini ima uzdignut stijeg nad smrću, jer nosi sobom križ Gospodinov. Pramac joj je istok, a krma zapad, utroba jug, ključevi su dva Zavjeta, a rastegnuta brodska užad Kristova ljubav koja opasuje Crkvu. Mreža koju sobom nosi kupelj je preporađanja, koja čisti vjernike da budu blistavi. Umjesto vjetra prisutan je Duh s neba, koji opećauje vjernike Bogu. Ima također i željezna sidra, tj. Kristove zapovijedi, koje su jače od željeza. Ima i mornare, koji poslužuju poput svetih anđela, upravljaju i brane Crkvu. Skale koje vode na jarbol slika su Kristove spasonosne muke, koja privlači vjernike da se uspu u nebo. Svjetla podignuta uvis na jarbolu predstavljaju društvo proroka, mučenika i apostola, koji su postigli mir u Kristovu kraljevstvu”⁶.

U Terezijinim djelima nalazimo samo simbol, ali ne i tumačenje te slike. Iz cjelokupnog konteksta njezinih djela može se, međutim, vidjeti da ta slika odgovara Hipolitovu načinu mišljenja. Ona je odgovarala u potpunosti i shvaćanju i socijalnom i političkom stanju Terezijina doba.

Karakterističnija je druga Terezijina slika Crkve. Ne znam da li se ona nalazi kod ijednog drugog pisca, ali ona potpuno odgovara društvenim strukturama Terezijina vremena, kao i ostale slike kojima se služi u svojim djelima. Terezijine su slike uzete ponajviše iz viteškog života. Do njih je ona dolazila čitajući viteške romane, koje je u mladosti voljela, ili ih je crpla svojom stvaralačkom maštom izravno iz ondašnjeg društva. Za Tereziju kao i za Ignacija Lojolskog Krist je kralj i osvajač. Ona ga i naziva viteškim rječnikom Njegovo Veličanstvo. Njezina predodžba pakla podsjeća nas na slike podzemnih tamnica u srednjovjekovnim gradovima i viteškim tvrđavama⁷.

Takva je i Terezijina originalna slika Crkve kako ju je opisala u trećem poglavlju svoga djela *Put savršenosti*. Ta je slika za ono vrijeme bila više nego simbolična. Ona je tada, kad se Evropom širio protestantizam, bila i realistična, jer je predstavljala ne samo Kraljevstvo Božje u naprestanoj borbi sa zloduhom, što je kod Terezije vrlo karakteristično, nego je predstavljala živim bojama i stvarne borbe između protestantizma i katolicizma. Evo te slike u prijevodu Rudolfa Kožljana:

1. Vraćajući se na ono glavno, poradi čega nas je Gospodin okupio u ovoj kući i poradi čega ja jako želim da budemo takve da ugodimo Njegovu Veličanstvu, videći tako velika zla, gdje ljudske snage nisu dostatne da se obuzda vatra tih heretika, premda se pomišljalo skupiti ljude zato da bi možda snagom oružja mogli popraviti tako veliko zlo, a koje se toliko širi, kažem da mi se ovo učinilo potrebnim, kao kada za rata neprijatelji pregaze cijelu zemlju, pa se njezin gospodar, videći da je u nevolji, povuče u grad koji daje dobro utvrditi, te s vremena na vrijeme uspijeva udariti na protivnike; a oni u gradu su takvi, budući da su birani ljudi, da sami mogu više nego što su mogli s mnogo vojnika, ako su (ovi) kukavice, i na taj se način

4 T. AVILSKA, *Put*, 35,5.

5 *Put*, 3, 1–10.

6 HYPOLITUS S., *De antichristo*, 59, *Patrologia Graeca*, X, 778–779.

7 *Put*, 3, 1–2.

često dolazi do pobjede; u najmanju ruku, makar se i ne pobijedi, ne pobjeđuju ih; jer, ne bude li izdajica, ukoliko to ne biva zbog gladi, ne mogu ih pobijediti. Ovdje ne može biti te gladi koja bi bila dostatna da se predaju: umrijeti, to da, ali biti pobijeđeni, to ne.

2. No, zašto sam ovo rekla? Zato da shvatite, sestre moje, da je ono za što moramo moliti Boga to da nam iz ove tvrđavice, gdje već ima dobrih kršćana, ne pođe više niti jedan s protivnicima, te da uzdigne na putu Gospodnjem zapovjednike ove tvrđave, a to su propovjednici i teolozi; a budući da je većina od njih u redovništvu, da uznapreduju u svojoj savršenosti i pozivu, što je jako potrebno, jer će nam uskoro, kako sam rekla, valjati crkvena ruka, a ne svjetovna. A budući da ni zajedno ni za drugo ne valjamo ništa da pripomognemo našem Kralju, nastojmo biti takve da naše molitve zavrijede da se pomogne tim Božjim slugama, koji su se s toliko truda utvrdili znanjem i dobrim životom i radili da sada pomognu Gospodinu.

Iz te se slike vojničke i bojovne Crkve jasno zapažaju mentalitet vremena i kategorije ondašnjeg načina mišljenja. U toj su borbenoj Crkvi teolozi i propovjednici zapovjednici, samostani su tvrđave, pojedine duše kule, duhovni je život ratovanje, redovnice su specijalizirana vojska, koja se zabarikadira u tvrđavama, tj. zatvorena u samostanima bori za Krista. Na prvi nam se pogled ta slika Crkve čini i previše sličnom bilo kojem svjetovnom kraljevstvu, koje je opsjela neprijateljska vojska, u kojem tek jedna neustrašiva grupa, grupa koju Terezija naziva „dobrim kršćanima” pruža otpor i priprema se da započne oslobađanje zauzetog područja.

Premda toj Terezijinoj slici Crkve treba priznati vrijednost bilo bi pogrešno zaustaviti se na tom osnovnom Terezijinu pojmu Crkve izraženom živom slikovitosti vremena. Neopravdano bi bilo zaustaviti se na tom osnovnom pojmu Crkve, u kojem je Crkva prikazana podložnom borbenim prilikama i neprilikama; okružena na starom kontinentu neprijateljima: islamom, židovstvom i hereticima, a u novootkrivenim zemljama Amerike poganima koje je trebalo pridobiti za kraljevstvo Božje. Prema toj slici Bog je dopustio da ga neprijatelj, barem za kratko vrijeme, potuče i ponizi. Ali na koncu je pobjeda Božja, *jer njegovu kraljevstvu neće biti kraja*. Koliko god toj slici priznali čak i genijalnost u njoj se ne nalazi ona prava vrijednost Terezijina shvaćanja o Crkvi. Istinska vrijednost nalazi se u njezini mističnom proživljavanju crkvenog otajstva.

3. TEREZIJSKI MISTIČNI DOŽIVLJAJ CRKVE

Usavršavajući svoj duhovni život Terezija je došla do mističnog iskustva. Približavajući se Bogu, Bog se približio njoj. Njezin duhovni put vodio ju je preko čitanja duhovnih knjiga, duhovnih savjetovanja i razgovora s duhovnim ljudima i teolozima, koje je neobično cijenila, te preko vastitih napora do mistične spoznaje. U tim trima čimbenicima: čitanju, savjetovanju i nastojanju treba tražiti izvore preko kojih se Terezija približila Bogu do svog mističnog iskustva. Dosljedno tome treba tražiti i puteve njezina mističnog shvaćanja i doživljaja Crkve.

Premda nije imala naročitu naobrazbu Terezija je rado tražila rješenje svojih problema i čežnja po knjigama. Kako sama ističe, uvijek je bila velika prijateljica učenih i knjiga⁸. U različitim zgodama, a naročito na početku svog mističnog iskustva, čitala je onodobne španjolske duhovne pisce, napose franjevačke iz

8 T. AVILSKA, *Moj život* [Djela sv. Terezije od Isusa I, Zagreb 1933], 3, 7; 4, 7; 5, 3; 6, 4, itd. Unaprijed navodim skraćeno *Život* a zatim poglavlje i broj.

Cisnerosova kruga⁹. *Terzer abecedario* Francisca de Osuna bio joj je, kako je sama izjavila, vođa i učitelj duhovnog života¹⁰. Od klasičnih je kršćanskih pisaca čitala Jeronimove *Poslanice*¹¹, *Ispovijesti* sv. Augustina¹² i *Moralia* Grgura Velikog¹³. Od ostalih knjiga ističu se *životi svetaca*, *život Kristov*, *Nasljeduj Krista* i različita pseudo-Augustinova djela. Najomiljenije joj je štivo bilo: *Evandolja*, *Pjesma nad pjesmama* i *životi svetaca*.

Daleko bi nas odvelo kad bismo pokušali analizirati koliko je čitanje tih djela utjecalo na oblikovanje Terezijine duhovnosti i na oblikovanje njezina pojma i doživljaja Crkve. Ipak je vrijedno spomenuti barem dvojicu klasičnih pisaca koje je Terezija čitala, a koji su se isticali svojom ljubavlju prema Crkvi.

Prvi od njih je sv. Jeronim, koji je Tereziju svojim Poslanicama privukao u redovništvo¹⁴. A nijedan sveti otac – misli poznati patrološki pisac Bertold Altaner – nije prije Jeronima izrazio svoju ljubav prema Crkvi s tolikom jasnoćom. Jeronim se za nju borio strastveno. Protivnike Crkve smatrao je svojim osobnim neprijateljima. Crkveno je učenje držao za izvor vjere, a jedinstvo s Petrovom Stolicom znakom ispravnosti¹⁵. U Jeronimovim je *Poslanicama*, koje je čitala, Terezija mogla naići i na Jeronimove strastvene izljeve privrženosti Crkvi, koji su postali poslovični kao npr.: „Ja se, slijedeći najprije Krista, pridružujem Tvome blaženstvu tj. Petrovoj Stolici; znam da je Crkva sagrađena na toj stijeni”¹⁶; ili onaj drugi, ništa manje izrazit: „Ja, međutim, vapijem: tko se drži Petrove Stolice, sa mnom je”¹⁷. Koliko je čitanje utjecalo na Tereziju nemoguće je dokazati. Sigurno je, međutim, da se u njezinu životu odražava držanje donekle slično Jeronimovu. Pustošenja heretika Terezija je ocrtala žestokim rječnikom koji gotovo vrijeda našu današnju bratsku osjetljivost, kaže jedan njezin vrsni poznavalac i duhovni sin¹⁸. U tom rječniku izgleda kao da pomalo prepoznamo žestokog Dalmatinca Jeronima. Treba, međutim, odmah nadodati da iz tih žestokih riječi nikada ne izbija ni trunak mržnje, nego samo duboka bol koju Terezija osjeća gledajući težinu zla koje se sručilo na Crkvu. Slično kao Jeronim i Terezija izražava svoju žarku ljubav prema Crkvi, spremna umrijeti tisuću puta i dati tisuću svojih života za Crkvu.

9 T. ALVAREZ, *Teresa di Gesù*, Dizionario enciclopedico di spiritualità, Roma 1976, 1861.

10 *Život*, 4,7.

11 *Život*, 3,7; 11,10.

12 *Život*, 9,7–8.

13 *Život*, 5,8.

14 *Život*, 3,7.

15 B. ALTANER – A. STUIBER, *Patrologie*, Freiburg-Basel-Wien 1966, 403.

16 HIERONIMUS, S., *Epistola XV*, 2; *Patrologia Latina* 22, 355: „Ego nullum primum, nisi Christum, sequens, beatitudini tuae, id est, cathedrae Petri, communionem consocior: super illam petram aedificatam Ecclesiam scio”.

17 HIERONIMUS, S., *Epistola XVI*, *Patrologia Latina*, 22, 359: „Ego interim clamito, si quis cathedrae Petri iungitur, meus est”.

18 ALVAREZ, *Sono figlia della Chiesa*, 257–258.

Spominjući čitanje *Moralnih rasprava* sv. Grgura, Terezija ističe da joj je to mnogo koristilo za strpljivost, ali je zanimljivo da odmah nadodaje kako je uz to stala obavljati unutarnju molitvu¹⁹. Grgurovo djelo *Moralia in Job*, ili *Libri moralis*, kako ih je on sam nazvao, bilo je dugo vremena omiljeno štivo među redovnicima i s njim je Grgur izvršio znatan utjecaj u povijesti zapadne duhovnosti i mistike. U tom djelu nalazimo izvanredno lijepe slike o Crkvi, kao što je npr. ona o zori uvrštena u časoslov²⁰. Grgur je jedan od prvih crkvenih pisaca koji je sliku o Crkvi kao o zaručnici Kristovoj prenio na pojedinu dušu upotrebljavajući usporedo sliku zaručnice: zaručnica – Crkva, zaručnica – pojedina duša²¹.

Terezija je usvojila samo drugi pojam i u svojim djelima ne upotrebljava sliku Crkve zaručnice, već pojam zaručnice pripisuje pojedinoj duši – Crkvi u malom. Njezina slika unutarnjeg dvorca ili duševnog grada, kako ga nazivaju drugi, podsjeća na svadbene odaje *Pjesme nad pjesmama* i Grgurovih spisa. Simbolika svadbene sjedinjenja ne dosiže ipak Grgurovu smionost, ali se čitatelja jednako snažno doimlje svojim neposrednim religioznim iskustvom.

Izgleda da je Terezijina misao ovisnija o teolozima i duhovnim učiteljima s kojima se susretala kroz 25 godina svoga života, nego o duhovnim knjigama koje je čitala. A tih učitelja, više ili manje poznatih, bio je čitavi niz: od dominikanaca, među kojima se ističe Dominik Bañez, koji su joj pomagali u rješavanju dogmatičkih problema i u razvijanju osjećaja odanosti prema crkvenom učiteljstvu, preko franjevac, od kojih na prvom mjestu treba istaknuti Petra Alkantarskog, isusovaca, svjetovnih svećenika i, kao što je i razumljivo, karmelićana, među kojima se ističe sv. Ivan od Križa, vrhunski učitelj duhovnog života²². Teško je ipak reći koliko je od koga Terezija poprimila poglede o Crkvi i osjećaje odanosti prema njoj, jer je i to u njoj raslo usporedo s razvojem njezinog unutarnjeg života i njezinog sjedinjenja s Bogom. Osjećaj crkvenosti kod nje je više rezultat unutarnjeg iskustva nego čitanja, razgovora i premišljanja. Međutim, i razgovori, čitanja i premišljanja utjecali su na taj osjećaj i bilo bi pogrešno rastavljati jedno od drugoga.

Prema samim svetičinim spisima može se vidjeti kako osjećaj crkvenosti kod nje doživljava razvoj upravo prema vanjskim životnim okolnostima i prema razvoju njezina duhovnog života. U početku ona je uglavnom zauzeta, kao što je i naravno očekivati, evropskim kršćanstvom razdiranom sektama i herezama i odatle njezina slika Crkve kao bojne tvrđave.

Njezin dalji razvojni put, na kojem je dovedena u sumnju i sama njezina pravovjernost kao i njezin način života koji se nije uklapao u oblike tridentinskog crkvenog zakonodavstva, koje je zabranjivalo redovnicama da poslije zavjetovanja izlaze pod bilo kojom izlikom iz samostana, osim iz opravdanog razloga koji

19 *Život*, 5, 8.

20 *Časoslov naroda Božjega, vlastita slavlja* 4, Zagreb 1973, 2194–2195.

21 R. GILLET, *Gregoire le grand*, Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique doctrine et histoire VI, Paris 1967, 896–899.

22 ALVAREZ, *Teresa di Gesù*, Dizionario II, 1861.

odobri biskup²³, nije zapriječio razvoj njezina osjećaja prema Crkvi, nego ga je čak i pojačao. Terezija je pokoravanje crkvenom učiteljstvu promatrala kao vez koji povezuje vjernika ili redovnika uz Crkvu. Hijerarhiju nije promatrala pravno, nego duhovno. Zbog toga je imala vrlo uzvišen pojam crkvenog autoriteta i ovijala je mističnom vizijom one koji su taj autoritet držali. Svećenik za nju nije samo obični djelitelj sakramenata, nego i pronositelj objavljene riječi. On je uz teologe „učenjake”, tj. poznavatelje Sv. pisma, odgovoran za vjeru jednostavnih vjernika. Crkveni je autoritet za nju najveći jamac duhovnog života pojedinih vjernika i njegovu se sudu trebaju podvrći čak i najviši oblici mističnog života. I onda kad predstavnici crkvenog autoriteta postupaju nerazborito, ili čak nepravedno, Terezija s neusiljenim humorom prihvaća njihove odluke, obrazlažući da se tako osobama koje teže za savršenstvom pruža prigoda da povećaju svoje zasluge. Ali ona je isto tako dobro na lijep način znala zaobići autoritet ako on nije vodio dobru Crkve. Prema Crkvi je uvijek pokazivala potpuno poštovanje. Bila je spremna dati i život, „žrtvovati tisuću života” i pretrpjeti tisuću smrti samo da ostane vjerna Crkvi²⁴.

Mistične su vizije činile daljnji korak u svetičinu shvaćanju Crkve. Ona je u njima doživljavala nebesku Crkvu i to tako plastično da je skoro zaboravljala na zemaljske stvarnosti. „Čini mi se – piše u *Životu* – da su oni /tj. nebesnici/ zaista živi, a oni što žive ovdje, da su tako mrtvi, te mislim da čitav svijet nije sa mnom u društvu, pogotovu kad navale one žestine”²⁵. No, te su mistične vizije ostavljale i nadalje mjesta naravnim spoznajama koje su se u njih uklapale i stvarale još savršeniji i potpuniji pojam Crkve. Franjevac Fra Alonso Maldonado de Buendia otkrio joj je sliku Crkve u Novom svijetu, koju je Terezija proživljavala tako duboko da se nije mogla suspregnuti a da ne brizne u plač vapijući Gospodinu da joj dade da barem jednu dušu može pridobiti za njegovu službu²⁶.

Tako je Terezijina slika Crkve dozrijevala skupa s njezinim duhovnim životom. Ostala je to trajno slika borbene Crkve; Crkve koja doživljava napade skupa sa svojim vođom Kristom, bilo sa strane „izdajnika” heretika, bilo sa strane slabih kršćana. Zbog tih je napada Terezija neizmjereno trpjela, ali ona je dobro znala da je upravo Kristova prisutnost u Crkvi ono što Crkvu čini Crkvom i da jedino ta prisutnost može „umiriti” nebeskog Oca, pa mu je zbog toga i uputila svoju molitvu:

„Sjetite se da je još na svijetu Vaš Sin; zbog Njegove pokornosti neka prestanu tako ružne, tako odvratne i tako prljave stvari. Po svojoj ljepoti i čistoći ne zaslužuje biti u kući gdje ima sličnih stvari. Nemojte to učiniti zbog nas, Gospodine, jer to ne zavređujemo; učinite to zbog Vašega Sina. A moliti Vas da ne bude s nama, to se ne usudujemo. Što bi bilo od nas? Jer ako Vas nešto umilostivi, onda je to što ovdje imamo takav zalag”²⁷.

23 *Concilium Tridentinum, sessio XXV, Decretum de regularibus et monialibus, cap. V; Conciliorum oecumenicorum decreta, Bologna 1973, 778.*

24 ALVAREZ, *Sono figlia della Chiesa*, 233–269.

25 *Život*, 38,6.

26 T. AVILSKA, *Osnuci* [Djela sv. Terezije od Isusa, III, Zagreb 1933], 1,6.

27 *Put*, 35,4.

Za tako opsjednutu Crkvu i u njoj pogrdivanog Krista Terezija je pokušala učiniti ono što je kao žena svoga doba mogla učiniti. Pokušala je otkriti oblik redovničkog življenja koji bi najbolje odgovarao upravo takvom obilježju borbene Crkve. A za to je trebalo uspostaviti male izabrane grupe „izabranih kršćana“, koji će poput vojnika biti u službi Crkve koja se bori. Njihovo bi se služenje Crkvi sastojalo u molitvi i kontemplaciji. Prestati moliti za potrebe Crkve za te borce iza bedema značilo bi izdati vlastito zvanje.

Bol koju je osjećala zbog zala koja se nanose Crkvi i čežnja za obraćenjem duša, koja ju je trajno prožimala, porasla je u Terezijinim posljednjim godinama života do te mjere da je željela umrijeti tisuću puta za obraćenje i spasenje duša. Riječi koje je izrekla na smrti: *En fin Señor, soy hija de la Iglesia!* (Na kraju Gospodine, kći sam Crkve!) mogu se uzeti upravo kao geslo njezina života za Crkvu.

* * *

I na koncu, promatrajući tu kćer Crkve u odnosu prema Svetoj majci, kako je ponekad nazivala Crkvu, možda bismo iz njezina iskustva mogli izvući i nekoliko zaključaka za današnji kršćanski i crkveni život:

1. Naša je slika Crkve često sociološki obojena vremenom u kojem živimo.
2. Da bismo došli do pravog doživljaja Crkve trebamo proučavati, truditi se da budemo dobri kršćani i tražiti u molitvi odgovor na probleme koji nam se nameću.
3. Kao pravi sinovi i kćeri Crkve trebamo osjećati solidarnost sa svim njezinim članovima, jer je ljubav prema Crkvi mjerilo našeg kršćanstva. „Ljubav ne stoji u većem užitku, nego u većoj odlučnosti, da želimo u svemu ugoditi Bogu i nastojimo koliko možemo te ga ne vrijeđamo, pa ga molimo, neka se vazda širi čast i slava njegova Sina i množi katolička Crkva“²⁸.

SOMMARIO

„La Chiesa nella vita e nelle opere di Teresa”

I concetto che Teresa ha della Chiesa è molteplice: in parte originale e in parte ereditato dai Padri della Chiesa e dalla mentalità del suo tempo. Un'accento molto forte Teresa pone sulla Chiesa in quanto comunità dei credenti in cammino: le persone viventi tutta la realtà del Corpo mistico di Cristo. Il punto centrale della sua ecclesiologia è la presenza di Cristo nella Chiesa e perciò la sua ecclesiologia è essenzialmente cristocentrica. Appare spesso che questa visione oltrepassi i limiti della Chiesa in quanto determinata dagli appellativi delle comunità cristiane. In maggior dei casi la Chiesa per lei è il cristianesimo, i credenti. A causa della viva presenza di Cristo nell'anima, anche l'anima diverrà la chiesa-sposa.

Insiste molto sulla necessità di vivere e custodire le promesse spozalizie e in tale maniera rende vivo il concetto della Chiesa propria della visione giovannea presentata nell'Apocalisse: la Chiesa trasformata.

²⁸ T. AVILSKA, *Duševni grad ili Stanovi* (u novom izdanju *Zamak duše*) [Djela sv. Terezije od Isusa, II, Zagreb 1933], IV, 1,7.